

МОНГОЛ УЛС
ШҮҮХИЙН
ИНДЕКС
2025

НЭЭЛТТЭЙ
НИЙГЭМ
ФОРУМ

ОЮУНЫ
ИННОВАЦИ
ТББ

ШҮҮХЭД ИТГЭХ ИТГЭЛ БА
ОЛОН НИЙТИЙН
САНАА БОДОЛ
(Тойм судалгаа)

Д.АЮУШ
Социологийн магистр

2026.06.11

1. УДИРТГАЛ
2. ТУЛГАМДАЖ БУЙ АСУУДАЛ
3. НЭР ТОМЬЁОНЫ ТОДОРХОЙЛОЛТ БА ҮНДСЭН ОЙЛГОЛТ
4. ОНОЛЫН ҮНДЭС
5. ОЛОН УЛСЫН БАЙГУУЛЛАГААС ГАРГАСАН ИНДЕКСҮҮД
6. МОНГОЛ УЛСЫН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ, ШҮҮХИЙН ИНДЕКС
7. "U" ХЭЛБЭРИЙН ДИНАМИК · 2003–2025
8. ШҮҮХИЙН ШИНЭТГЭЛИЙН ҮЕ ШАТУУД
9. ХАРЬЦУУЛСАН ШИНЖИЛГЭЭ
10. ДҮГНЭЛТ БОЛОН ЗӨВЛӨМЖ

УДИРТГАЛ

Шүүхэд итгэх итгэл
ба олон нийтийн
санаа бодол

- ЗОРИЛГО
- ХАМРАХ ХҮРЭЭ
- АРГАЧЛАЛ

1. Шүүхэд итгэх итгэл хэрхэн бүрэлддэг, ямар хүчин зүйлсээр өөрчлөгддөг вэ?
2. Энэ асуудлыг олон улсад хэрхэн гаргаж байна хаашаа явж байна вэ?

ОНОЛЫН ХҮРЭЭ:

- Процессын шударга ёсны онол /Tyler/
- Институтын хууль ёсны байдлын онол /Gibson & Caldeira/
- Хуульд суурилсан рациональ эрх мэдлийн онол /Weber/
- Олон нийтийн орон зайн онол /Habermas/

ШҮҮХЭ
ИРГЭД
2020

2021

2023

2025

МОНГОЛ УЛС
ШҮҮХИЙН
ИНДЕКС

МОНГОЛ УЛС
ШҮҮХИЙН
ИНДЕКС

МОНГОЛ УЛС
ШҮҮХИЙН
ИНДЕКС

ТУЛГАМДАЖ БУЙ АСУУДАЛ

Шүүхэд итгэх итгэл
ба олон нийтийн
санаа бодол

WJP: Rule of law index- 143 орноос 68 %-д нь эрх зүйт ёсны үзүүлэлтүүд буурсан.

Өмнөх онд 57%

OECD: Government at Glance – 2021-2025 оны хооронд шүүхийн тогтолцоонд итгэх итгэл 3 нэгжээр буурч 54% болсон.

Зөрүүтэй үр дүн нь нэгдсэн аргачлал шаардлагатай
байгааг харуулж байна.

НЭР ТОМЬЁОНЫ ТОДОРХОЙЛОЛТ БА ҮНДСЭН ОЙЛГОЛТ

Шүүхэд итгэх итгэл
ба олон нийтийн
санаа бодол

ШҮҮХЭД ИТГЭХ ИТГЭЛ ГЭЖ ЮУ ВЭ?

- Хийсвэр системд итгэх итгэл (Giddens, 1990)
- Итгэл нь зан үйлийн шинж чанартай, итгэлцэл нь хандлагын шинж чанартай (Wallance, 2021)

ОЛОН НИЙТИЙН САНАА БОДОЛ ГЭЖ ЮУ ВЭ?

- Public Opinion (Lippmann, 1922)
- Олон нийтийн орон зай (Habermas, 1989)

Шүүхийн нэр хүндэд нөлөөлөх хүчийн зүйлс (OECD)

Институци ба эрх
зүйн

Процессын ба
гүйцэтгэлийн

Хэвлэл мэдээлэл
болон нийгмийн
сүлжээний

Авлига ба ил тод
байдлын

Эрх зүй, засаглал болон социологийн чиглэлийн дөрвөн үндсэн онол

Процессын шударга ёсны онол Procedural Justice Theory (Tyler)

Иргэд шийдвэрээс илүү шударга процесс, хүндэтгэлтэй харилцааг чухалчилдаг.

- Дуу хоолой – Voice
- Төвийг сахисан байдал – Neutrality
- Хүндэтгэл – Respect
- Итгэл-Итгэлцэл – Trustworthiness

Институцийн хууль ёсны байдлын онол Institutional Legitimacy of Courts (Gibson and Caldeira)

Шүүхийн нэр хүнд нь урт хугацааны институцийн итгэл, хууль ёсны байдлаар бүрэлддэг.

- Институци
- Хууль ёсны байдал
- Нэр хүнд
- Дэмжлэг

Хуульд суурилсан рациональ эрх мэдлийн онол Legal-Rational Authority Theory (Weber)

Иргэд хувь хүнийг бус хууль, дүрэмд суурилсан эрх мэдлийг хүлээн зөвшөөрдөг.

- Хууль-дүрэм, журам
- Институци-эрх мэдэл
- Хүнд суртал (Шат дараалал)

Олон нийтийн орон зайн онол The Public Sphere Theory (Habermas)

Хэвлэл мэдээлэл, нийгмийн сүлжээ олон нийтийн итгэл, ойлголтыг бүрдүүлдэг.

- Олон нийтийн орон зай
- Мэтгэлцээн
- Хэвлэл мэдээлэл-нийгмийн сүлжээ
- Иргэдийн санаа бодол

ОЛОН УЛСЫН БАЙГУУЛЛАГААС ГАРГАСАН ИНДЕКСҮҮД

Шүүхэд итгэх итгэл
ба олон нийтийн
санаа бодол

Эрх зүйт ёсны индекс

Rule of Law Index

БАЙГУУЛЛАГА

World Justice Project (WJP)

АРГА ЗҮЙ

8 үндсэн хүчин зүйл, 44 дэд үзүүлэлтээр хэмждэг. Иргэдийн санал асуулга болон мэргэжлийн шинжээчдийн үнэлгээг хослуулан тооцдог.

Засгийн газрын үзүүлэлтүүдийн тойм

Government at a Glance

БАЙГУУЛЛАГА

OECD (ЭЗХАХБ)

АРГА ЗҮЙ

Гишүүн орнуудын иргэдийг хамарсан "Survey on Drivers of Trust in Public Institutions" судалгаагаар төрийн байгууллагуудад итгэх итгэлийг хэмждэг.

Гүйцэтгэх засаглалд тавих шүүхийн хяналтын индекс

Judicial Constraints on the Executive Index

БАЙГУУЛЛАГА

V-Dem Institute

АРГА ЗҮЙ

180 гаруй орны 4,200 орчим мэргэжилтнээс 500 гаруй үзүүлэлтээр мэдээлэл цуглуулж, гүйцэтгэх засаглалд тавих шүүхийн хяналтыг үнэлдэг.

Ардчиллын төлөв байдлын индекс

Global State of Democracy Indices

БАЙГУУЛЛАГА

International IDEA

АРГА ЗҮЙ

Төлөөлөл, хүний эрх, эрх зүйт ёс, оролцоо гэсэн 4 ангиллаар; V-Dem, WJP, Freedom House зэрэг 13 эх сурвалжийн 158 үзүүлэлтийг нэгтгэнэ.

ЕХ-ны шүүхийн онооны самбар

EU Justice Scoreboard

БАЙГУУЛЛАГА

European Commission (Европын Комисс)

АРГА ЗҮЙ

ЕХ-ны **27 гишүүн орны** шүүхийн үр ашиг, чанар, хараат бус байдлыг **СЕРЕJ-ийн статистик**, Евробарометрийн иргэд болон бизнес эрхлэгчдийн санал асуулгад үндэслэн харьцуулдаг.

Шилжилтийн индекс

Bertelsmann Transformation Index: Rule of Law / Independent Judiciary

БАЙГУУЛЛАГА

Bertelsmann Stiftung (Бертельсманн сан)

АРГА ЗҮЙ

137 шилжилтийн орны 17 шалгуур, 49 асуултад дотоодын болон гадаадын шинжээчид хосолсон чанарын үнэлгээ хийж, олон улсын зөвлөлийн хяналтаар баталгаажуулдаг.

Авлигын төсөөллийн индекс

Corruption Perceptions Index

БАЙГУУЛЛАГА

Transparency International

АРГА ЗҮЙ

World Bank, WEF, Bertelsmann, EIU зэрэг 13 бие даасан байгууллагын өгөгдлийг нэгтгэн, улс бүрд дор хаяж 3 эх сурвалжийн арифметик дунджаар тооцдог.

Шүүх болон эрх зүйт ёсыг хэмжих зарим олон улсын аргачлалаас

МОНГОЛ УЛСЫН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ, ШҮҮХИЙН ИНДЕКС

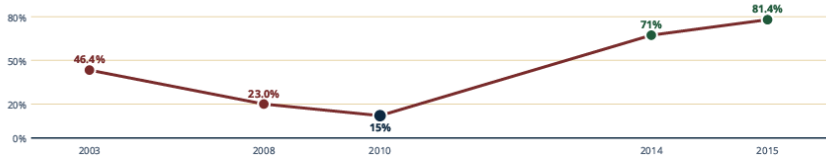
Шүүхэд итгэх итгэл
ба олон нийтийн
санаа бодол

Монгол Улсад шүүхэд итгэх итгэлийн динамик (2003–2025)

I. 2017 оноос өмнөх үе (2003–2017)

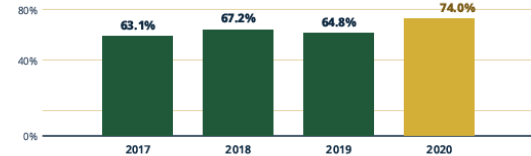
Институцийн тогтмол судалгаа бүрдээгүй үе

УНАЛТЫН ЧИГ ХАНДЛАГА · 2003–2014 (ХУВЬ %)

II. 2017 оноос хойших үе (2017–2025)

ХЭСЭГ А · ШЕЗ-ИЙН ЖИЛИЙН САНАЛ АСУУЛГА (ХУВЬ %)

ТЭМДЭГЛЭЛ

2020 онд 74.0% хүртэл өссөн.

2021 оноос хойш үргэлжилсэн эсэх нь нээлттэй эх сурвалжид мэдээлэлгүй.

ОН БҮРИЙН ҮР ДҮН

2003 Азийн барометр — 46.4%

Ардчилсан шилжилтийн дараах хэвийн түвшин

2005 Улс төрийн боловсролын академи

–2006 **32.1%** "маш муу" · **37.1%** "муу"

2008 Нээлттэй нийгэм форум / Брент Уайлт — 23.0%

Огцом уналт

2010 Азийн барометр: 23.1% · Сант Марал сан: 15%

▼ Хамгийн доод түвшин · итгэдэггүй иргэд 73.8%

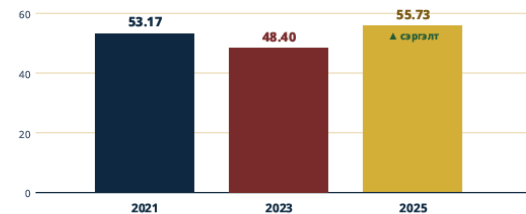
2014 Шүүхийн судалгаа, мэдээлэл, сургалтын хүрээлэн (ШСМСХ)

71% — Огцом сэргэлт ▲

2015 "Хөгжлийн эрэлд" ТББ

Шүүхээр үйлчлүүлсэн иргэдийн **81.4%** итгэдэг

ХЭСЭГ Б · "ШҮҮХЭД ИТГЭХ ОЛОН НИЙТИЙН ИТГЭЛ" ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТ (ОНООГООР)

Хөдөлгөөн

2021 → 2023

-4.77
оноо буурсан

2023 → 2025

+7.33
оноо нэмэгдсэн

2021 → 2025

+2.56
нийт өсөлт

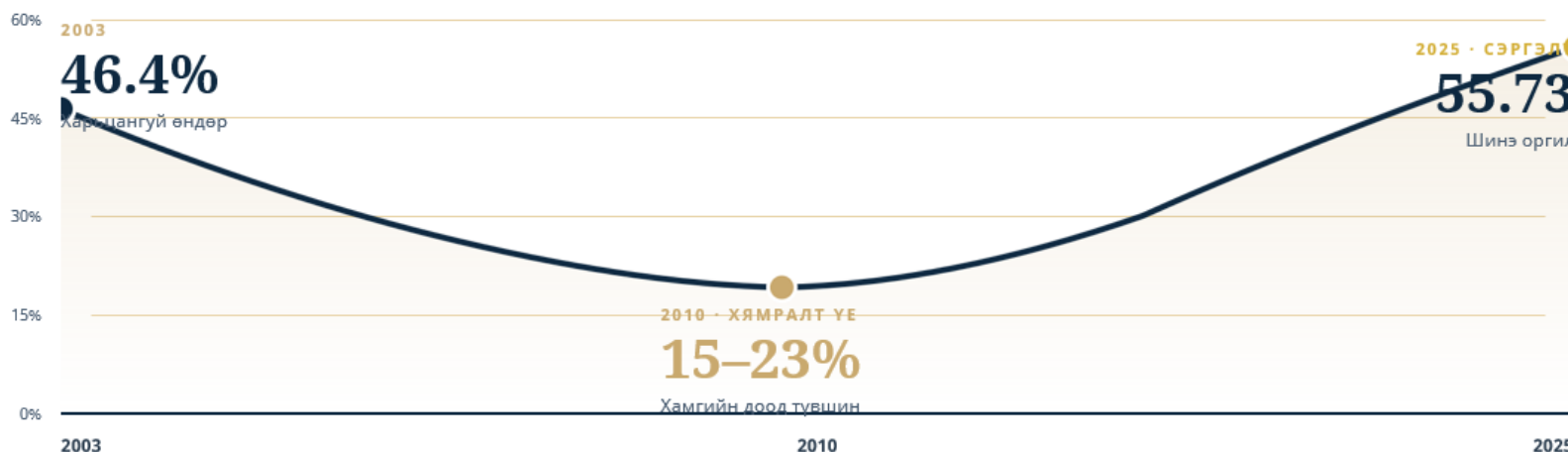
Энэ үед судалгааны аргачлал, түүврийн хамрах хүрээ өөр өөр учир үр дүн харьцангуй зөрүүтэй байв.

2021→2023 онд -4.77 оноогоор буурч, 2023-2025 онд түвшнээс +7.33 оноогоор өссөн нь ямар шалтгаантай вэ? Энэ үед юу болсон бэ?

"U" ХЭЛБЭРИЙН ДИНАМИК · 2003–2025

Шүүхэд итгэх итгэл
ба олон нийтийн
санаа бодол

Шүүхэд итгэх итгэлийн уналт ба сэргэлтийн муруй

"U" хэлбэрийн муруй: Шүүхийн
шинэчлэлүүдийн үр дүн гэж хэлж
болохоор байна.

ШҮҮХИЙН ШИНЭТГЭЛИЙН ҮЕ ШАТУУД

Шүүхэд итгэх итгэл
ба олон нийтийн
санаа бодол

30 гаруй жилд 4 удаа шүүхэд эрх зүйн шинэчлэлүүд хийсэн байна.

ХАРЬЦУУЛСАН ШИНЖИЛГЭЭ: АРГА ЗҮЙ БА ТООН ҮЗҮҮЛЭЛТ

Шүүхэд итгэх итгэл
ба олон нийтийн
санаа бодол

Монгол Улс болон Олон улсын судалгааны тойм

Арга зүйн харьцуулалт

ОЛОН УЛС
WJP · OECD · EХ-ны Шүүхийн онооны самбар

ХОСОЛСОН АРГА ЗҮЙ

- 1 Олон нийтийн санал асуулга
- 2 Мэргэжлийн шинжээчдийн үнэлгээ
- 3 Объектив гүйцэтгэлийн үзүүлэлт

МОНГОЛ УЛС
2 өөр институт, өөр арга зүй

ШЕЗ, ШСМСХ (2017-2020)
Шүүхээр үйлчлүүлсэн иргэд дээр
түүвэрлэн судалдаг.

▲ "Оффис орчны нөлөө"-ний эрсдэл —
итгэл өндөр харагдах хандлагатай

ННФ, Шүүхийн индекс
(2021-2025)

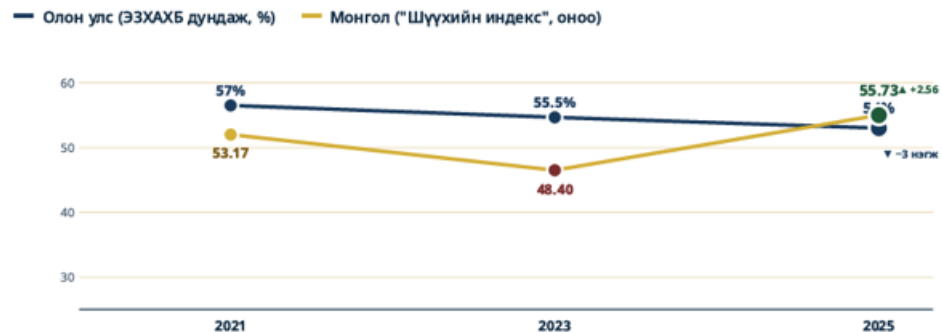
Олон улсын жишгээр:
• Олон нийтийн санал асуулга
• Мэргэжилтний үнэлгээ
• Захиргааны мэдээлэл

Арга зүйн ялгаа нь үр дүнгийн зөрүүний гол шалтгаан болж байна.

Тоон үзүүлэлтийн харьцуулалт

2021-2025 ОНЫ ЧИГ ХАНДЛАГА · ЗЭРЭГЦҮҮЛСЭН ГРАФИК

олон улс (эзхахб)
2021 → 2025: **3 нэгжээр** буурсан
2025 он: **54%** — буурч буй чиг хандлага

МОНГОЛ ("ШҮҮХИЙН ИНДЕКС")
2021: 53.17 → 2023: 48.40 → 2025: 55.73
▲ Сэргэлтийн чиг хандлага

"Дэлхийд итгэл буурч байгаа ч
Харин Монголд — өсөлтийн чиг хандлага"
ажиглагдаж байна.

ХАРЬЦУУЛСАН ШИНЖИЛГЭЭ: НӨЛӨӨЛЖ БУЙ ХҮЧИН ЗҮЙЛС

Шүүхэд итгэх итгэл
ба олон нийтийн
санаа бодол

Институци, эрх зүйн хүчин зүйлс

- 1993** Шүүхийн тухай хууль — шинэ Үндсэн хуулийн дагуу, шинээр батлагдав.
- 2002** Шүүхийн тухай хууль — шинэчилсэн найруулга
- 2012** Шүүхийн багц хууль — шинэчилсэн найруулга + шүүхийн захиргаа
- 2021** Шүүхийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга + Сахилгын хороо

ҮР ДҮН · ШҮҮХИЙН ЭРХ ХЭМЖЭЭ, БИЕ ДААСАН БАЙДАЛ

56.17 оноо (+5.86 vs 2023)

Авлига, ил тод байдал

сул · эргэлзээ хэвээр

"Авлига нөлөөлдөггүй"

29.76 оноо

хамгийн өндөр

Шүүхийн нээлттэй, ил тод байдал

65.83 оноо

→ Мэдээллийн хүртээмж **сайжирсан ч**
авлигын төсөөлөл хэвээр

Процесс, гүйцэтгэлийн хүчин зүйлс

Тайлорын процессын шударга ёс — Монголд хэсэгчлэн батлагдсан.

2020 ШЕЗ:35% — шүүх хуралдаан хойшилсон

2020 ШЕЗ:21.9% — үйлчлүүлэхэд хүндрэл тулгарсан

• хамгийн сул

Хэрэг боломжийн хугацаанд шийдвэрлэх

22.56 оноо

• хамгийн өндөр

Хэргийн материалтай танилцах боломж

92.62 оноо

→ "Дуу хоолой" хангалттай, "Хугацаа" сул

Хэвлэл мэдээлэл, олон нийтийн орон зай

- ▶ Хэвлэл мэдээлэл — олон нийтийн төсөөллийн **гол сувар**
- ▶ Нийгмийн сүлжээний ташаа мэдээлэл, сенсацит нийтлэл → **итгэл доройтуулагч**
- ▶ Монголд: **Polit.mn**-ийн нийтлэл, "хагас-баримттай" мэдээллүүд итгэлд **сөргөөр** нөлөөлж байна

→ Хабермасын "төсөөллийн орчин"-ы практик илрэл

Шүүхэд итгэх итгэлд нөлөөлдөг 4 бүлэг хүчин зүйлс

ДУГНЭЛТ БОЛОН ЗӨВЛӨМЖ

Шүүхэд итгэх итгэл
ба олон нийтийн
санаа бодол

ГОЛ ҮР ДҮН

"U" хэлбэрийн динамик

Итгэлийн түвшин 2003 →
2010 хооронд буурч, 2025
он гэхэд сэргэлт
тогтвортой.

Шинэтгэлийн үр дүн

1992–2021 оны багц
шинэчлэлийн нөлөө —
итгэлийн оноо 2021–2025
онд +5.39 онооны
өсөлттэй.

Сорилт

Авлигын төсөөлөл (29.76),
хэрэг шийдвэрлэх хугацаа
(22.56) хоёр нь хамгийн
доод оноотой үлдэж байна.

ЗӨВЛӨМЖ

1. Авлигаас ангид байдлыг сайжруулах

- Одоогийн оноо: **29.76** анхаарал шаардлагатай

2. Хэрэг шийдвэрлэх хугацааг богиносгох

- Одоогийн оноо: **22.56** хамгийн доод үзүүлэлт

3. Олон нийттэй харилцах стратегийг шинэчлэх

4. Цаашид хэмжилтийн судалгааг тогтмол үргэлжлүүлэх

МОНГОЛ УЛС
ШҮҮХИЙН
ИНДЕКС
2025

НЭЭЛТТЭЙ
НИЙГЭМ
ФОРУМ

ОЮУНЫ
ИННОВАЦИ
ТББ

АНХААРАЛ
ХАНДУУЛСАНД
БАЯРЛАЛАА